

Vragenuur

Vragenuur

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 12.3 van het Reglement van Orde.

Vragen Mooiman

Vragen van het lid Mooiman aan de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, viceminister-president over **het bericht "Statushouder biedt huis soms illegaal aan"**.

De voorzitter:

Aan de orde is het mondelinge vragenuurtje. Een hartelijk woord van welkom aan de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Ik geef graag het woord aan de heer Mooiman van de fractie van de Partij voor de Vrijheid voor het stellen van een vraag. Het woord is aan hem.

De heer **Mooiman** (PVV):

Dank u wel, voorzitter. Afgelopen zaterdag kopte het Algemeen Dagblad dat statushouders een verdienenmodel maken van sociale huurwoningen. Statushouders die hiernaartoe zijn gekomen en met voorrang een woning krijgen, plegen woonfraude; zij verhuren kamers en zelfs volledige woningen illegaal door.

Voorzitter. Dit is volkomen onacceptabel. In een land waar onze eigen mensen geen woning kunnen vinden, gebruiken statushouders sociale huurwoningen als verdienenmodel. Zij krijgen al een oneerlijke voorrang op woningen in onze wijken en vervolgens wordt er dan ook nog eens misbruik gemaakt van die woningen. Zij verdienen daar duizenden euro's mee en daarbovenop wordt er onterecht huurtoeslag geïnd. Intussen liggen Nederlanders krom om een woning te vinden en moeten ze wel tien, vijftien of in extreme gevallen zelfs twintig jaar wachten op een sociale huurwoning.

Een woordvoerder van een woningcorporatie noemde de situatie "jammer". Jammer? Het is ronduit schandálig. Statushouders die dit doen, moeten wat de PVV betreft hun verblijfsvergunning direct verliezen en het land uit worden gezet. Daarom vraag ik de minister of zij bereid is om zo snel mogelijk maatregelen te nemen, de sociale huurwoningen van statushouders die frauderen terug te vorderen en de verblijfsvergunning in te trekken wanneer er sprake is van misbruik.

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister **Keijzer**:

Dank, voorzitter. Deze laatste vragen zijn overigens geen vragen voor mij. Deze vragen had de heer Mooiman moeten stellen aan de minister van AenM, verantwoordelijk voor het onderwerp van het intrekken van statussen en zorgen dat er sprake is van terugkeer en vertrek. Wat ik als minister van VRO wel hier kan doen, is vertellen wat er precies gebeurt om dit aan te pakken.

Voorzitter. Er is geen twijfel over dat onderverhuur verwerpelijk is. Er zijn gigantische wachttijden voor sociale huurwoningen, net naar gelang waar je in Nederland bent, maar gemiddeld een jaar of tien. Sociale huurwoningen worden gebouwd met onrendabele toppen, zoals dat heet, dus er zit ook geld in van belastingbetalers. Ik heb van de onderhandelende

partijen bij het hoofdlijnenakkoord vijf keer 1 miljard gekregen om die onrendabele toppen goed te maken.

Dit is een reden waarom het echt heel belangrijk is dat de instrumenten die er zijn om hiertegen op te treden ook worden gebruikt. En die instrumenten zijn er. Corporaties kunnen illegale onderverhuur tegengaan. Een huurovereenkomst is een civielrechtelijke aangelegenheid tussen huurder en verhuurders. Woningcorporaties hebben in deze huurovereenkomst bijna altijd opgenomen dat er geen sprake van onderverhuur mag zijn. Zij kunnen er een boeteclausule in opnemen, maar sowieso kunnen ze de huurovereenkomst ontbinden op het moment dat iemand er niet woont.

Ook gemeentes kunnen het een en ander doen. In ongeveer de helft van alle gemeentes is een huisvestingsvergunning nodig om een sociale huurwoning of middenhuurwoning als woonruimte in gebruik te nemen. Indien er sprake is van illegale onderverhuur beschikt de onderhuurder doorgaans niet over een huisvestingsvergunning om die huurwoning te betrekken. Daar staan boetes op voor de huurder, maar ook boetes voor de verhuurders. Die boetes zijn niet mals. Een gemeente kan een bestuurlijke boete opleggen van maximaal €25.000 aan de verhuurder die een woning verhuurt zonder huisvestingsvergunning. Bij recidive kan een boete worden opgelegd van de vijfde categorie, maximaal €100.000. Ook de Wet goed verhuurderschap kent instrumenten die toegekend kunnen worden aan gemeenten om hiertegen op te treden. Daarnaast hebben we ook nog de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit; daarin zitten ook mogelijkheden om dit beter aan te pakken.

De heer **Mooiman** (PVV):

Aan dit antwoord hebben we natuurlijk helemaal niets. Het is onvoldoende. Wat betreft die ministers: deze minister en de drie coalitiepartijen hebben juist gevochten om de verdeling van de portefeuille van de PVV op asiel. Die wilden ze onderverdelen. Deze minister gaat daar dus wel degelijk over. Desnoods doet ze het samen met haar collega's.

In mei heb ik deze minister nog bevraagd over de signalen van misbruik en illegale onderverhuur door statushouders. Wat zei zij toen? "Ik heb daar geen zicht op". Maar zoals ik net al zei, is dat onvoldoende. Juist de minister moet dat zicht wel hebben. Juist de minister moet ervoor zorgen dat onze sociale huurwoningen niet misbruikt worden. Ondertussen weten we allemaal dat dit vaker voorkomt en dat dit nog maar het topje van de ijsberg is. Daarom moet er ook zo snel mogelijk tegen worden opgetreden. De minister zegt dat ze het onacceptabel vindt, maar ze moet handelen. Dat kon ze al eerder doen, toen de PVV dit punt aandroeg, en dat zal ze ook moeten gaan doen. Wij willen dat gemeenten en woningcorporaties nu de opdracht krijgen om deze zaken actief op te gaan sporen en dat het Rijk gaat afdwingen dat bij ieder vastgesteld geval van fraude de verblijfsvergunningen van statushouders worden opgeschort en er direct een procedure tot uitzetting wordt opgestart. Is de minister bereid om dit vandaag nog als beleidslijn te gaan hanteren?

Minister **Keijzer**:

De heer Mooiman leert goed van zijn politiek leider: de energie, de intonatie en de stelligheid waarmee hij dit neerzet, zijn om door een ringetje te halen. Maar feit is ook dat hier de minister van VRO staat. Hier staat niet de minister van AenM. Als de PVV niet uit het kabinet was gestapt, had hier een PVV-minister kunnen staan om antwoord te geven op vragen over de asielprocedure. Feit is ook dat de portefeuilles pas aanstaande vrijdag opnieuw verdeeld worden. Ik snap de vragen, maar hier staat de minister van VRO. Zoals het er nu naar uitziet, gaat die straks wel een deel van de taken van de minister van AenM — dat is nu David van Weel — overnemen; dat is de verdeling die we met elkaar hebben gemaakt. Maar dat geldt dan weer net niet voor de onderdelen met betrekking tot het intrekken van vergunningen en terugkeer en vertrek c.q. uitzetting. Dan heeft de heer Mooiman hier dus de verkeerde minister naartoe gehaald.

Dit klinkt alsof ik me op een procedurele manier ergens vanaf wil maken als het gaat om dit probleem. Maar nee. Ook ik vind wat er hier gebeurt namelijk niet goed, extra wrang en verwerpelijk; dat ben ik wel met de heer Mooiman eens. Dat heb ik eerder ook gezegd. Als je naar dit land komt omdat je vlucht voor oorlog en geweld en vervolgens een verblijfsvergunning en vaak ook een uitkering krijgt en met voorrang, jaren eerder dan Nederlanders die op de wachtlijst staan, een sociale huurwoning krijgt, bestaat het niet dat je die vervolgens onderverhuurt en duizenden euro's in je zak stopt. Daar is geen twijfel over mogelijk. Daarover zijn wij het volledig met elkaar eens. Maar in de werkelijkheid zijn er vervolgens allerlei instrumenten om daar iets aan te doen. Die hebben we in dit land via het huurrecht neergelegd bij corporaties; die vinden trouwens ook dat onderverhuren verwerpelijk is. Dat staat namelijk vaak in hun contracten. Ze hebben ook beleid om daar iets aan te doen. Gemeentes kunnen hier ook iets aan doen, via een huisvestingsverordening of via de Wet goed verhuurderschap; dat gaat om aanzienlijke boetes. Dus iedereen die hier misschien naar luistert of hiervan hoort: stop ermee! Dat zeg ik hier meteen. En aan degenen die het in hun omgeving zien gebeuren: meld het! Meld het, zodat we hiertegen op kunnen treden. Want ik vind het een goede zaak, zeker gezien de woningnood, maar überhaupt altijd, dat je op een beschaafde manier, volgens de wet, omgaat met huurwoningen.

De heer **Mooiman** (PVV):

De minister zegt: stop ermee. Maar het probleem is: de minister doet er niks aan. We hebben het niet alleen in het commissiedebat in mei gevraagd. Het is ook zo dat deze fraude gewoon openlijk op sociale media gebeurt. Er worden woningen aangeboden. Het AD heeft er onderzoek naar gedaan, maar de minister kan het ook zelf zo vinden. Waarom wordt daar niets aan gedaan? "Stoppen" is leuk om te zeggen, maar er moet ook actie volgen. Waar het gaat om het intrekken van de verblijfsvergunning: natuurlijk moet deze minister zich daar hard voor maken en natuurlijk kan de minister dat samen met haar collega's doen, maar het punt is dat zij die wil wel moet hebben. Dat vragen we aan deze minister: om dat beleid uit te dragen en om die verblijfsvergunning in te trekken. Want het is schandalig dat onze woningen worden misbruikt.

Minister **Keijzer**:

Volgens mij heeft de heer Wilders een opvolger gevonden. Echt complimenten daarvoor. Maar toch even terug naar de inhoud. Twee dingen. Wie moet hier wat aan doen? Mensen en corporaties. Corporaties doen hier veel aan. Ze zetten huisbezoeken en adrescontrole in als er vermoedens zijn van fraude. Grotere corporaties hebben meerdere mensen fulltime in dienst om alle vormen van woonfraude op te sporen, ook onderverhuur. Er zijn anonieme meldpunten waar burens of wijkteams woonfraude kunnen melden. Er worden flyers en brieven verspreid in de buurt om bewustwording te vergroten. Corporaties voeren campagnes om dit onder de aandacht te brengen. Corporaties geven bij toewijzing van een woning duidelijke voorlichting over wat onderhuur is en wanneer dat verboden is. In bepaalde wijken wordt gewerkt met extra toezicht of aanwezigheid van wijkbeheerders. Er is goed overleg met gemeentes om dit te doen. Maar de heer Mooiman heeft de verkeerde minister naar de Kamer gevraagd voor wat hij hier vraagt. Ik ben er niet op voorbereid om een antwoord te geven op de vraag: valt dit onder de wettelijke regels om verblijfsvergunningen in te trekken? Dan had de heer Mooiman, of misschien zijn collega, die asielwoordvoerder is, echt de minister van Asiel en Migratie hiernaartoe moeten halen. U kent mijn mening over de val van het kabinet. Juist vandaag blijkt maar weer hoe ongelooflijk jammer het is dat de PVV weggelopen is, want dan hadden ze er zelf wat aan kunnen doen.

De **voorzitter**:

Vervolg vragen. 30 seconden.

Mevrouw **Wijen-Nass** (BBB):

Ik wil toch heel even beginnen met zeggen dat hier een minister staat die wel haar verantwoordelijkheid pakt, die wel is doorgegaan en die niet is weggelopen. Ik heb zojuist

een petitie aangenomen, samen met de commissie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Er zijn nog steeds zo veel mensen op zoek naar een woning. Dan vind ik het echt totaal onacceptabel en niet te begrijpen dat door statushouders een kamer of zelfs hele woningen onderverhuurd worden. Volgens mij is deze minister vanuit haar rol voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening bezig met het verbod op voorrang voor statushouders. Mijn vraag is: is er een plan om door te gaan met dat voorstel, dat volgens mij in internetconsultatie is, en hoe zou dat hierbij helpen?

Minister Keijzer:

Ik ben bezig met een wetsvoorstel dat een verbod op gaat nemen in de wet om sociale huurwoningen met voorrang aan statushouders te verlenen. Dat is een onderdeel van het hoofdlijnenakkoord dat ik aan het uitvoeren ben. Dat gaat er in ieder geval toe leiden — want daar vinden de heer Mooiman en ik elkaar wel — dat het oneerlijke van jaren eerder een woning toegewezen krijgen dan Nederlandse twintigers die op zoek zijn naar een sociale huurwoning ... Dat zal ook effect hebben op de hoeveelheid situaties waarin er sprake is van illegale onderverhuur.

Mevrouw Wijten-Nass (BBB):

Ik ben heel blij dat deze minister daar voortvarend mee aan de slag is gegaan. Het lijkt mij heel erg goed dat het verbod op die voorrang er gewoon gaat komen. Ik heb net heel veel gehoord over wat de woningcorporaties kunnen doen aan dit probleem en hoe ze dit tegen kunnen gaan. Is er ook nog een instrument dat de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zelf kan inzetten om dit probleem tegen te gaan? Dan heb ik het dus niet alleen over de statushouders, maar überhaupt over illegale onderverhuur van sociale huurwoningen.

Minister Keijzer:

Pardon, voorzitter. Ik ben even op zoek naar de essentie van de vraag. Neem me niet kwalijk.

Mevrouw Wijten-Nass (BBB):

Mijn concrete vraag is: als er sociale huurwoningen worden onderverhuurd, wat niet mag, kan een woningcorporatie of wellicht een gemeente daartegen optreden, maar zijn er ook nog instrumenten die de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft om daar iets tegen te doen, of zegt zij "nee, dat is echt aan die andere instellingen"?

Minister Keijzer:

Dank. En excuus aan mevrouw Wijten-Nass. Net zat ook in mijn antwoord dat we dat in Nederland deels opgeknapt hebben doordat in het privaatrecht, in de huurovereenkomst, instrumenten zitten. Die gebruiken corporaties ook. Ze treden daartegen op. Ze informeren ook, zodat ze dat kunnen doen. In de Wet goed verhuurderschap, die nog maar kort geleden in werking getreden is en waar gemeentes nu mee aan het werk zijn, zitten ook mogelijkheden om dit aan te gaan pakken. Daarbij zitten er in de huisvestingsverordening allerlei maatregelen om hier wat aan te doen. Dat is trouwens ook logisch. Als ik overal in Nederland, bij al die sociale huurwoningen, controles zou moeten gaan uitvoeren, is dat niet te doen. Dit is echt iets wat op lokaal niveau, dus op wijkniveau en straatniveau, gebeurt. Het is nodig dat mensen zich realiseren dat dit echt heel fout is, want het betekent dat iemand anders extra lang moet wachten. Als je dat dus constateert in je eigen omgeving, meld dat dan ook, zodat de desbetreffende gemeentes en corporaties daartegen op kunnen gaan treden. Dat komt uiteindelijk een eerlijke verdeling van woonruimte ten goede.

De heer De Hoop (GroenLinks-PvdA):

Eerst een opmerking. Ik zie dat de minister het toch niet kan laten om bij het vragenuur — dat is al eens vaker gebeurd — een bijdrage van een Kamerlid te kwalificeren op een manier die ik persoonlijk niet zo volwassen vind en waarvan ik ook vind dat het niet echt de manier

is waarop een minister zich moet opstellen in vak K, maar dat laat ik aan de minister. Ik vind het alleen niet zo volwassen.

Dan door naar mijn vraag. Illegale onderverhuur vind ik echt verwerpelijk. Ik vind het dat zeker als je gebruikmaakt van sociale voorzieningen waar je ook nog eerder recht op hebt dan een ander. Ik zou dus graag van de minister horen hoe ze samen met de woningbouwcorporaties gaat inventariseren hoe vaak dit plaatsvindt, niet alleen bij statushouders, maar in het algemeen, en of zij bereid is de Kamer daar voor het einde van het jaar over te rapporteren, informeren et cetera.

Minister **Keijzer**:

In mijn antwoord had ik het net over de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit. Deze richt zich op het verbeteren van de adreskwaliteit in de Basisregistratie Personen. Deze LAA, Landelijke Aanpak Adreskwaliteit, is een samenwerking tussen organisaties zoals gemeenten, ministeries en uitvoeringsorganisaties. Die signaleert door middel van risicoprofielen adresgegevens in BRP waarbij gerede twijfel bestaat over de juistheid van het gegeven. Een neveneffect hiervan is dat illegale onderverhuur wordt tegengegaan. Verder voert de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens samen met woningcorporaties onder de noemer Rechtmatige bewoning een patroononderzoek uit naar patronen in bewoning. Onderzocht wordt of een profiel ontwikkeld kan worden op basis waarvan kan worden gekeken of er iets onregelmatigs aan de hand is op een bepaald BRP-adres, een bepaald adres in de Basisregistratie Personen. En natuurlijk kan het huurregister, waar we aan werken, hierbij helpen.

De heer **Peter de Groot** (VVD):

Ik hoor de minister net zeggen dat zij werkt aan een wetsvoorstel om ervoor te zorgen dat statushouders geen voorrang meer hebben op een reguliere sociale huurwoning. De VVD kijkt daarnaar uit, want wij willen dat ook. Wat daar wel voor nodig is, is dat statushouders die uitstromen uit een asielzoekerscentrum worden gehuisvest op een locatie met tijdelijke huisvesting waar zij ook kunnen integreren en bijvoorbeeld ook met andere spoedzoekers kunnen wonen. Ik heb de volgende vragen aan de minister. Hoe staat het ermee? Wat heeft zij op dit moment al gedaan om ervoor te zorgen dat de bouw van die tijdelijke huisvesting wordt versneld? Wat heeft zij nog in het vat zitten op dat gebied?

Minister **Keijzer**:

Dank voor deze vraag. Dank voor de steun. Dit wordt de week van de controverseelverklaringen. Ik hoop dat ik dit wetsvoorstel nog mag behandelen in de Kamer, want het is belangrijk dat dit gebeurt. Dat wil niet zeggen dat je vervolgens niet moet nadenken over de vraag waar deze mensen dan gaan wonen. Want ze zijn in dit land en ze hebben een verblijfsvergunning. Je moet dus nadenken over de vraag waar je deze mensen huisvest. Het huidige systeem werkt ook niet. Nu zitten heel veel statushouders — ik heb het dan over ongeveer een derde — in asielzoekerscentra, terwijl ze daar officieel na veertien weken uit moeten. Met de huidige woningnood en voortgang gaat het over een tijdje ongeveer om de helft van de statushouders. Ik ben samen met de collega's van het kabinet aan het kijken wat een alternatieve aanpak kan zijn. Bij voorkeur komen daarin de verschillende financieringsstromen bij elkaar, zodat je statushouders kunt huisvesten samen met spoedzoekers, starters, studenten en Oekraïners. Dat komt uiteindelijk het draagvlak in de wijk ten goede. Dat komt uiteindelijk ook de integratie en participatie ten goede. Ik probeer die dus ook echt allemaal bij elkaar te brengen en ik probeer daar uiteraard ook het gesprek over te voeren met gemeenten en woningbouwverenigingen. We moeten dit namelijk ook echt met elkaar doen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):

Illegale onderverhuur is gewoon hartstikke fout. De echte oplossing is uiteindelijk meer betaalbaar bouwen. We kregen net inderdaad de petitie Stop de wooncrisis — die werd al

genoemd — met weer meer dan vijftigduizend handtekeningen. De petitie deed weer een dringende oproep om sneller meer betaalbare woningen te bouwen, waaronder ook sociale huurwoningen.

Toch is de sfeer die een beetje boven dit vragenuur hangt er één alsof statushouders zich vaker bezondigen aan illegale onderverhuur dan andere groepen, zoals studenten, gepensioneerden of weet ik welke groep, terwijl uit de gegevens van de woningcorporaties blijkt dat het voorkomt onder alle groepen. De huisuitzettingen hebben te maken met onderverhuur onder alle groepen. Kan de minister bevestigen dat er geen indicatie van is dat we de zondebok richting één groep moeten sturen?

Minister **Keijzer**:

Van alle huisuitzettingen is ongeveer 10% tot 12% vanwege onderverhuur. Om maar eens een reclame van een hele tijd geleden te parafraseren: het komt in de beste kringen voor. Het is wel extra wrang als die onderverhuur gedaan wordt door mensen die hier gastvrij ontvangen worden en met voorrang een sociale huurwoning krijgen. Daarom heb ik dat zo verwoord. Daar sta ik ook voor. In de petitie en de desbetreffende agenda staat elke dag van de week een echt mens, een persoon, centraal. In de afgelopen drie dagen waren dat Mirthe van 25, Paul van 69 en Fikri van 65 jaar oud, die al jaren op zoek zijn naar een eigen plekje onder de zon of een plek die past bij de levensfase waar ze inmiddels in zitten. De agenda ligt bij mij op een bureau. Ik zit niet elke ochtend meteen aan dat bureau, maar zo nu en dan zet ik ook de foto's van de desbetreffende mensen online, zodat we met z'n allen blijven zien waar we dit nu eigenlijk voor doen.

Voorzitter. Tot slot. Ik hoop dat ik de komende tijd door mag gaan van deze Kamer met ervoor zorgen dat er woningbouwlocaties kunnen worden aangeschreven, dat er wetten door de Kamer komen, dat het financiële instrumentarium uiteindelijk vormgegeven wordt en dat ook die gemeenten, corporaties, provincies, bouwers, investeerders en verhuurders dit belangrijke werk kunnen blijven doen.

De heer **El Abassi** (DENK):

De PVV doet hier voorkomen alsof alleen statushouders woningen onderverhuren. Volgens mij zijn er hier, in dit land, honderdduizenden statushouders gehuisvest en spreekt het artikel over illegaal onderhuur slechts over tientallen. Als ik dat doortrek naar de percentages die de minister zojuist noemde, dan doen ze het juist heel goed, want ze zitten namelijk veel lager dan die 12%, zou ik richting de minister willen zeggen. Dan vind ik het kwalijk en heb ik er moeite mee dat de minister aangeeft dat ze dat juist bij deze groep, die naar dit land gevlucht is en dit doet, extra wrang vindt. Kan de minister daarover iets duidelijker zijn?

Minister **Keijzer**:

Ja. Het percentage van huisuitzettingen vanwege onderverhuur — dat ligt tussen de 10% en 12% — maakt geen onderscheid in wie dat doet. Die cijfers zijn er ook niet. Het artikel in het AD was naar aanleiding van een soort undercover mysteryguestonderzoek. Daaruit bleek dat het om tientallen situaties gaat. Meer cijfers dan dit heb ik ook niet. Maar dat is iets anders dan dat het extra wrang is. Als je hiernaartoe komt, gastvrij ontvangen wordt en met voorrang een sociale huurwoning krijgt, is dat extra wrang. Het betekent namelijk dat andere mensen langer moeten wachten. Aangezien dat voor een groot deel ook alleenstaanden zijn, betekent dat dat andere starters dus langer moeten wachten. Ik vind dat je daar best een uitspraak over kunt doen. Dat heb ik ook gedaan.

De heer **El Abassi** (DENK):

Ik snap nog steeds niet waarom het dan extra wrang is. We kunnen in ieder geval bevestigen dat we niet weten of het meer voorkomt bij deze groep dan bij anderen. Tegelijkertijd geldt voor statushouders, net zoals voor alle andere mensen, dat het ook niet altijd engelen zijn. Dat geldt voor alle mensen breed. Het gaat weleens verkeerd, ook bij statushouders. Ik vind

het extra lastig en vervelend dat we dan juist deze kwetsbare groep met z'n allen voor de bus gooien en dat we hier het beeld creëren dat statushouders zich nog meer aan de regels dienen te houden dan anderen. Zou de minister toch nog even willen reflecteren op wat haar woorden kunnen doen met statushouders in het land?

Minister **Keijzer**:

Iets wat ongemakkelijk is, mag je toch wel zeggen? Ik heb net gezegd dat het vaker voorkomt. Maar als je ergens naartoe komt, gastvrij wordt ontvangen, een verblijfsstatus krijgt, een uitkering krijgt en mensen die in Nederland geboren zijn of hier al veel langer zijn passeert in het toegewezen krijgen van een sociale huurwoning, die je vervolgens verhuurt en waarvan je het geld in je zak steekt, dan mag ik dat toch extra wrang noemen? Ik vind dat namelijk wel. Ik vind dat je dat mag zeggen. Daar sta ik ook voor. Dat is iets anders dan zeggen dat ze het allemaal doen. Gelukkig niet. Maar dat dat gebeurt, vind ik wel extra wrang en verwerpelijk.

De **voorzitter**:

Hartelijk dank. Tot zover dit onderwerp. Dank aan de minister van Volkshuisvesting.

Vragen Patijn

Vragen van het lid Patijn aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, viceminister-president over **het bericht "Undercover als arbeidsmigrant: 'Doe voorzichtig, we willen vandaag geen dooien'"**.

De **voorzitter**:

Dan heet ik van harte welkom de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Fijn u te zien. Hij heeft een vraag van mevrouw Patijn van de fractie GroenLinks-Partij van de Arbeid. Ik geef graag het woord aan haar.

Mevrouw **Patijn** (GroenLinks-PvdA):

Dank, voorzitter. "Doe voorzichtig. Ik wil vandaag geen dooien." Dat is wat de uitvoerder op de bouwplaats zegt als hij twee niet-gekwalificeerde uitzendkrachten toch aan het werk laat gaan op de bouwplaats. Het gaat fout: een steunpilaar valt op de hand van de arbeidsmigrant. Hij wil niet naar het ziekenhuis, bang om zijn werk te verliezen. Dit verhaal komt uit het proefschrift Door onzichtbare handen van Ruben Timmerman, die een jaar lang undercover werkte in onder andere de bouw. Het is niet het eerste en helaas niet het ernstigste incident dat we kennen. Er zijn honderden voorbeelden in de publiciteit geweest. Er zijn verhalen over mensen die op straat gezet worden en overlijden, over bedrijfsongevallen die niet gemeld worden, over onderbetaling, uitbuiting en dodelijke ongelukken. En steeds weer wordt er niet écht ingegrepen. Wat zich in de schaduw van onze arbeidsmarkt afspeelt, willen we niet zien. Want, zeggen werkgevers, wat moeten we anders? Nou, ik denk dat Ruben Timmerman het niet beter had kunnen zeggen: het gaat niet om één rotte appel onder de uitzendbureaus; het gaat om een diep verrot systeem. Het gaat om het uitbesteden van werkgeversverantwoordelijkheid door werkgevers die zich bedienen van de strategie van onwetendheid.

Voorzitter. Neem nu de bouw. Daar wordt gewerkt met soms meer dan tien lagen van onderaannemers, uitzendbureaus en zzp-constructies. Geen werkgever in de keten voelt zich verantwoordelijk voor wat hier gebeurt. De hoofdaannemer kan weggijken omdat het werkgeverschap juridisch is weggeregeld. De verantwoordelijkheid voor het echte werkgeverschap moet weer bij de echte werkgever komen te liggen. En uitzenden moet beperkt worden tot "piek en ziek". Is de minister het met mij eens dat hier de kern van het probleem ligt?

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Van Hijum:

Dank u wel, voorzitter. Ik dank mevrouw Patijn voor de vragen. Laat ik mij om te beginnen aansluiten bij toch een woord van waardering in de richting van de heer Ruben Timmerman, die het onderzoek heeft gedaan en eigenlijk heeft blootgelegd wat voor misstanden zich op de arbeidsmarkt voordoen. Ik heb dat in de afgelopen maanden zelf ook op verschillende plekken en momenten mogen zien, toen ik op bezoek was met de Arbeidsinspectie bij een daklozenopvang waar werknemers soms gedumpt werden door hun werkgever. Ook daar heb ik schrijnende voorbeelden gezien van uitbuiting, van onderbetaling, van mensen die aan gevaarlijk werk worden blootgesteld.

Voorzitter. We hebben het vaker met elkaar gewisseld: ik denk echt dat we het kunnen hebben over een moderne vorm van slavernij. Het gaat om mensonterende toestanden die in Nederland niet thuishoren. Helaas, en daar geef ik mevrouw Patijn gelijk in, zijn dat geen incidenten. Het is onderdeel geworden van een verdienmodel, waarvan sommige bedrijven en sommige sectoren structureel afhankelijk zijn geworden, dat ook innovatie in de weg staat. Om die reden hebben wij als kabinet, gelukkig met steun van uw Kamer, gekozen voor een brede aanpak om malafide uitzendbureaus aan te pakken — het wetsvoorstel voor de aanpak is onlangs naar de Eerste Kamer gegaan — om het aantal toezichthouders bij de Arbeidsinspectie uit te breiden, om strenge straffen mogelijk te maken en om bedrijven stil te leggen. Ik zou daar ook heel graag met steun van uw Kamer mee doorgaan, ook in de komende maanden. En als mevrouw Patijn mij vraagt of ik ook zie dat de kern van het probleem is dat werkgevers eigenlijk hun verantwoordelijkheid niet nemen, die afwentelen en verloren laten gaan in allerlei constructies en schijnconstructies, dan deel ik die waarneming. Ik vind ook dat de problematiek dáár moet worden aangepakt.

Tot slot zou ik daarom ook echt nog willen wijzen op het wetsvoorstel Meer zekerheid flexwerkers, dat onlangs naar uw Kamer is gestuurd. Ik hoop echt dat dat voorstel niet controversieel wordt verklaard en we met elkaar de problematiek van de uitzendsector, waar overigens ook de heer Timmermans op wijst, breder kunnen aanpakken en daaraan handen en voeten kunnen geven.

Mevrouw Patijn (GroenLinks-PvdA):

De heer Timmermans is bij mij ook erg populair, maar deze meneer heet Timmerman!

Minister Van Hijum:

Ja, Timmerman. Excuus. U heeft gelijk.

Mevrouw Patijn (GroenLinks-PvdA):

U geeft toch een beetje aan dat de rotte appels eruit moeten. Dat terwijl het proefschrift ook echt zegt dat dit niet over één rotte appel gaat, maar dat het het verrotte systeem is. Het wetsvoorstel gaat natuurlijk veel meer over het systeem een beetje aanpassen, waarna uitzenden niet alleen voor piek en ziek is, maar gewoon structureel ingezet kan blijven worden om arbeidsmigranten te laten werken. Kan daar niet wat strenger en wat steviger naar gekeken worden en kan niet gekeken worden hoe we tot piek-en-ziekinzet komen in plaats van dit soort grootschalige uitbesteding van werk?

Minister Van Hijum:

Ik vind dit al een opmaat naar de wetsbehandeling, zou ik bijna zeggen. Dat wetsvoorstel heeft namelijk precies tot doel om uitzenden weer te beperken tot waar het voor bedoeld is, namelijk tijdelijk werk. Dat kan zijn omdat je uitval door ziekte hebt, omdat je specialismen nodig hebt of wat dan ook. Dat wetsvoorstel maakt een einde aan oproepkrachten en aan draaideurconstructies en gaat de uitzendsector daadwerkelijk weer tot normale proporties

helpen terugdringen. Daarnaast hebben we — dat weet mevrouw Patijn ook — de wet die toezicht houdt op de aanpak van de malafide uitzendsector. Ook dat gaat natuurlijk verder dan alleen het aanpakken van incidenten. Wat we met die wet doen, is als het ware een nieuw vergunningsstelsel creëren voor de uitzendsector in de vorm van certificaten. Daardoor ontstaat er een soort van marktordening en moet je je ervan verzekeren dat je met bonafide uitzenders zakendoet. Ook dat gaat helpen om de problemen structureel aan te pakken en niet alleen maar per incident.

Mevrouw **Patijn** (GroenLinks-PvdA):

Dat is een wet. Die komt eraan. Die moet nog door de Eerste Kamer en zal pas in 2027 echt zijn werk gaan doen. Dat duurt nog lang. Intussen hebben we het veel gehad over een uitzendverbod. Kan de minister aangeven of het mogelijk is om niet alleen naar de vleessector te kijken — kan de minister trouwens vertellen hoe het daarmee staat? — en kan hij ook kijken naar sectoren als de bouw?

Minister **Van Hijum**:

Ik heb al een aantal malen aan de Kamer toegezegd dat er een breder onderzoek komt naar misstanden in verschillende sectoren. Dat rapport is inmiddels klaar en ligt ook in het kabinet ter bespreking voor. Ik verwacht dat ik de Kamer er op hele korte termijn uitsluitsel over kan geven welke conclusies we trekken uit de constatering in het rapport. Ik kan wel alvast aangeven dat ook uit dat rapport blijkt dat misstanden niet alleen incidenten betreffen, maar dat het in sommige gevallen om structurele, hardnekkige problemen gaat, waarvoor er echt een tandje in de aanpak bij moet.

Mevrouw **Patijn** (GroenLinks-PvdA):

Er zijn dus een heleboel dingen te verzinnen. Er ligt van alles klaar. Ik vind het nog steeds veel te soft. Ik hoor de minister nog niet zeggen dat er een echt uitzendverbod komt in de vleessector, waar wij al jarenlang voor pleiten. Ik hoop dat dit er wel gaat komen. Maar ik zou ook willen dat de minister wat breder gaat kijken. Het laatste belangrijke punt waarnaar ik hem zou willen vragen is het volgende. Op dit moment zijn die echte werkgevers — ik noem ze maar de "echte werkgevers", want dat zijn ze uiteindelijk, aangezien ze het werk bieden — niet de werkgevers die echt aansprakelijk gesteld kunnen worden als er fouten gemaakt worden. Of ja, dat kan pas na een hele ingewikkelde procedure. Is het mogelijk om de Wet aanpak schijnconstructies zo aan te passen dat de werknemers veel makkelijker de werkgever aansprakelijk kunnen stellen, zodat de werkgever die het echte werk aanbiedt betalen moet en aansprakelijk gesteld kan worden bij ongelukken?

Minister **Van Hijum**:

Dat zijn een aantal vragen. Ik begin toch even met de opmerking dat de aanpak niet hard genoeg zou zijn. Ik zeg toch even dat we niet alleen de Arbeidsinspectie met 130 mensen hebben uitgebreid, maar ook de aanpak in de vorm van hogere boetes, het kunnen stilleggen van bedrijven, maar zelfs de strafrechtelijke aanpak, waarbij men dus gevangenisstraf kan krijgen als men zich met ernstige benadeling of uitbuiting van mensen bezighoudt, fors is aangescherpt. Ik reken erop dat dit verschil gaat maken in de komende periode. We zijn niet klaar. Ik hoop, als u mij de gelegenheid geeft, de komende maanden ook nog te komen met een verdere verhoging van de boetes en met een aanpak van detachering van derdelanders — dat is ook iets waarover we het vaak hebben gehad. Ook hoop ik nog te komen met onder andere het ontkoppelen van de betaling van huur van het wettelijk minimumloon. Dat is ook een grote wens vanuit deze Kamer. Dus we zijn nog lang niet klaar en er liggen nog heel veel mogelijkheden om die problematiek aan te pakken.

Dan vraagt mevrouw Patijn ook nog om aansprakelijkheid meer centraal te stellen. Ik denk dat dat ook wel de essentie is van de Wtta, waarin dus niet alleen het uitzendbedrijf maar ook het inlenende bedrijf een verantwoordelijkheid heeft en kan worden beboet en

aangepakt op het moment dat het zaken doet met een rotte appel die geen certificaat heeft. Ook dat maakt de gerichte aanpak van deze problematiek beter mogelijk.

Mevrouw **Patijn** (GroenLinks-PvdA):

We hebben een heleboel mooie nieuwe wetgeving, maar ik kan eigenlijk alleen maar concluderen dat wij steeds bezig zijn met kijken naar het verbeteren van het systeem in plaats van naar het afschaffen van het verrotte systeem en het stoppen met uitzendbureaus als een structurele inzet voor werk.

Minister **Van Hijum**:

Ik deel die conclusie niet. Ik herken de gedrevenheid waarmee Patijn deze problematiek aankaart; die voel ik zelf ook. Ik vind dat dit toestanden zijn die in Nederland niet mogen voorkomen. Wat wij als regering en Kamer samen kunnen doen, is het creëren van de wettelijke kaders waarbinnen verantwoordelijke organisaties, waaronder de Arbeidsinspectie, deze problematiek hard en stevig kunnen aanpakken. Mijn slotopmerking is dat we uiteindelijk ook werkgevers nodig hebben, want fatsoenlijk en eerlijk werk kan alleen door werkgevers zelf worden aangeboden.

De heer **Van Kent** (SP):

En dus moet er een stop, een verbod, komen op uitzendkrachten in slachthuizen, want we zien al jaren achter elkaar dat daar de meest grove en smerige uitbuiting en onderbetaling plaatsvinden. Dat weten we allemaal; dat weet deze minister ook al jaren. Ik weet dat de minister zo'n verbod op het inzetten van uitzendkrachten in de vleessector, in de slachthuizen, eigenlijk ook wel zou willen. De SP wil dat verbod al jaren. De simpele vraag aan de minister is: gaat deze minister nog voor de zomer dat verbod instellen, zodat we eindelijk een einde maken aan de inzet van uitzendkrachten — dat zijn bijna allemaal arbeidsmigranten — in de slachthuizen?

Minister **Van Hijum**:

Ik deel dat er in verschillende sectoren echt problemen zijn waarvan we niet kunnen weggijken. Dat is onder andere in de vleessector het geval. We hebben al een tijdlang gesprekken met de vleessector lopen om te kijken hoe we de ambitie die is uitgesproken om een einde te maken aan die misstanden handen en voeten kunnen geven. Dat gaat dus niet om het verminderen van die misstanden, maar om het beëindigen daarvan. De heer Van Kent weet ook dat ik voor de zomer uitsluitsel wil geven over wat die aanpak heeft opgeleverd en of aanvullende maatregelen nodig zijn. Die toezegging ga ik nakomen, zeg ik in zijn richting, maar daarvoor moet ik eerst de besluitvorming in het kabinet afwachten.

De heer **Boon** (PVV):

De PVV ziet dat er nu een Kamermeerderheid is voor het beperken van arbeidsmigratie. Dat betekent dat we vandaag nog kunnen ingrijpen om de instroom fors terug te dringen. Is de minister bereid om op zeer, zeer korte termijn een brief te sturen met de maatregelen die we nú kunnen nemen zonder te wachten op allerlei rapporten en onderzoeken? Als voorzet wil de PVV de minister meegeven: stop direct met de vergunningverlening en bouw van megamigrantencomplexen in Bergen op Zoom, Horst aan de Maas, Boxtel en Riel, want meer huisvesting betekent simpelweg meer arbeidsmigranten. Nederland wil niet meer arbeidsmigranten.

De **voorzitter**:

Ja, ja, ja.

De heer **Boon** (PVV):

Nederland wil minder arbeidsmigranten.

Minister Van Hijum:

De heer Boon vraagt om maatregelen die we nu kunnen nemen. Er liggen er hier een paar in de Kamer voor. Ik roep ook zijn fractie op om daar samen voortvarend mee door te gaan. Ik zal de komende tijd ook blijven komen met voorstellen die die aanpak verder intensiveren. Wat de door hem genoemde huisvestingsproblematiek betreft moet ik refereren aan een door de heer Van Kent ingediende motie. Ik heb onlangs een werkbezoek afgelegd aan een locatie waar sprake is van die huisvesting. Ik zeg u toe de Kamer op korte termijn te informeren over de conclusies die ik aan het uitvoeren van die motie verbind.

De heer Van Houwelingen (FVD):

Terechte grote woorden: "uitbuiting" en "moderne slavernij". Daar willen we allemaal wat aan doen, maar is het eerlijke verhaal niet dat we er binnen de Europese Unie niks meer aan kunnen doen? Ik noem bijvoorbeeld de slachthuizen, waar we het zojuist over hadden. Stel dat we een verbod zouden willen — daar hebben we eerder vragen over gesteld — dan zou je misschien een taaladvies kunnen toevoegen. Zelfs daarvan heeft de minister in het debat gezegd — dat herinner ik me nog — dat dat waarschijnlijk niet kan binnen het Europees recht. Moeten we dus, als we eerlijk zijn, niet concluderen dat wat we hier ook willen met z'n allen, niet kan binnen het Europees recht? Want er zijn nou eenmaal Europese uitzendbureaus die hier mensen uit Bulgarije, Roemenië en ook andere landen, derde landen, naartoe kunnen sturen. Daar kunnen we helemaal niets aan doen.

Minister Van Hijum:

Het is waar dat wij binnen de Europese Unie te maken hebben met het vrije verkeer van werknemers. Daarbinnen is dus arbeidsmigratie mogelijk, maar wij hebben alle ruimte om de norm van fatsoenlijk en eerlijk omgaan met de werknemers hoog te leggen en te handhaven. Er staat ons niks in de weg om dat te doen. Dat doen we niet. Op grote schaal wordt de hand gelicht met wetten en regels. Daar moeten we een einde aan maken.

Het tweede punt is dat ik zie dat in toenemende mate in alle Europese landen de krapte op de arbeidsmarkt zich voordoet. We zien dus ook steeds minder mensen uit Polen, Roemenië en Bulgarije komen en meer mensen van buiten de Europese Unie. Daar hebben we wel degelijk mogelijkheden voor. Er ontstaan allerlei sluiproutes en schijnconstructies. Ook die willen we natuurlijk de komende periode aanpakken. Ik noem bijvoorbeeld even de detacheringsroute. We treffen in toenemende mate aan dat mensen uit Oezbekistan, Azerbeidzjan of welk land dan ook via uitzendbedrijven in Litouwen doorreizen naar Nederland en gaan werken in onze kassen of distributiecentra. Dat zijn constructies die niet zijn toegestaan en die we wel kunnen aanpakken. Ook daar zetten we op in.

De heer Van Houwelingen (FVD):

De minister zegt "die niet zijn toegestaan", maar dat gebeurt dus wel. Voor zover ik weet kan dat ook. De minister zei het zelf: binnen de Europese Unie is er vrij verkeer van werknemers. Iemand uit Oezbekistan kan via een Pools uitzendbureau hier werken. Daar kunnen wij niks aan doen. Dit is mijn laatste vraag ten slotte, voorzitter. Stel nou dat we, bijvoorbeeld uit het principe van veiligheid, zeggen: je moet het Nederlands op een redelijk niveau beheersen, wil je in een slachthuis kunnen werken. Dat is heel redelijk; daar kunnen we het hier allemaal over eens zijn. Ook daarvan begrijp ik — ik hoor het graag van de minister als dat niet zo is — dat als we dat als Nederland zouden willen invoeren, dat niet kan. Ik begrijp dat de Europese Unie dan zou zeggen: dat is een belemmering van het vrije verkeer van werknemers. Met andere woorden: we zijn hier volstrekt aan handen en voeten gebonden, toch?

Minister Van Hijum:

Soms ben je beperkt in je mogelijkheden door het Europees recht en de mogelijkheden die daarbinnen bestaan, maar sluiproutes en schijnconstructies kun je aanpakken. Die kun je ook op Europees niveau aanpakken. Ik ben met mijn collega's in Brussel hard bezig om de

wetgeving op het gebied van detachering aan te scherpen en te verduidelijken, zodat we die problemen kunnen aanpakken. Ook de samenwerking tussen arbeidsinspecties op Europees niveau kan daarbij helpen. Daar hebben we onlangs ook een goede discussie over gehad in de commissie. Binnen die beperkingen doen we wat we kunnen. Ik ben van mening dat je grip kunt krijgen op arbeidsmigratie en op de ongewenste toestroom van arbeidsmigranten.

Mevrouw **Saris** (NSC):

Kan de minister toelichten waarom het kabinet wel voorwaarden stelt aan het aantal sociale huurwoningen of de stikstofuitstoot per hectare, maar geen enkele bovengrens hanteert voor het aantal arbeidsmigranten dat een onderneming mag aantrekken, ook niet wanneer dit leidt tot verdringing, overvolle voorzieningen of een toename van schijnconstructies?

Minister **Van Hijum**:

Dat is een interessante vraag, omdat de discussie over of je bandbreedtes mag hanteren, bijvoorbeeld bij het bepalen hoeveel arbeidsmigranten onze economie nou eigenlijk nodig heeft, lastig is in relatie tot het vrije verkeer van werknemers. Tegelijkertijd heb ik uw Kamer toegezegd dat ik kijk wat er mogelijk is binnen de afspraken die we met de Kamer hebben gemaakt. Ook de Sociaal-Economische Raad is op dit punt om advies gevraagd, omdat ik het eigenlijk wel met mevrouw Saris eens ben dat je toch iets zou moeten kunnen zeggen over waar je economie behoefte aan heeft, om daar toch enige vorm van sturing op te kunnen plegen. Dus het is onderdeel van de aanpak die voortvloeit uit de adviezen van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen. Die heeft gezegd: je moet voorkomen dat Nederland groeit naar 20 à 22 miljoen mensen; zorg er nou voor dat je grip krijgt op alle vormen van migratie. Daar hoort ook een discussie over bandbreedtes bij.

Mevrouw **Podt** (D66):

Een van de manieren om sturing uit te oefenen is natuurlijk via bedrijfseffectrapportages. Dan zou je al op vrij lokaal niveau kunnen kijken: wat past hier nou? Ik merk ook dat daar vanuit gemeenten veel vraag naar is. Als je naar de situatie hier in Den Haag kijkt, zie je natuurlijk dat de gemeente Westland toch nog steeds vrij veel van haar opgave afwentelt op de gemeente Den Haag. Je zou de gemeente Westland eigenlijk moeten verplichten om veel beter na te denken over wat nou de consequenties zijn van al die arbeidsmigranten naar één gebied halen en dat vervolgens op een andere gemeente afwentelen. Welke consequenties zijn er voor het openbaar vervoer, de scholen, de huisartsen, alle dingen waar mensen in Nederland last van hebben? Wij hebben al heel lang geleden een motie daarover aangenomen gekregen ...

De **voorzitter**:

Nee, nee, nee, nee, nee. U heeft maar 30 seconden en u zat al op 45 seconden.

Mevrouw **Podt** (D66):

... en ik wil van de minister de stand van zaken horen.

Minister **Van Hijum**:

Mevrouw Podt krijgt hier op redelijk korte termijn een brief over, omdat ik samen met de provincies kijk hoe je dit instrument wat verplichtender kunt maken. Want nu kunnen gemeenten vaak al zeggen: "Ik inventariseer dat er een bedrijf komt. Hoeveel arbeidsmigranten gaan daar nou eigenlijk werken? Zorgt u dan wel voor goede huisvesting?" Dat is stap één in de effectrapportage. Maar je zou eigenlijk naar een situatie toe willen waarin een gemeente afweegt of de vestiging van dat bedrijf nog wel gewenst is, als je kijkt naar de economische baten van zo'n vestiging versus wat het aan extra werkgelegenheid oplevert. Als het zoveelste distributiecentrum betekent dat je alleen nog maar extra arbeidsmigranten aantrekt, terwijl bijvoorbeeld de toegevoegde waarde voor je economie klein en de aantasting van je landschap groot worden gevonden, dan zou je misschien als gemeente moeten zeggen: dat doen we niet meer. Die mogelijkheden willen we nadrukkelijk

verruimen. Ik denk dat dat zonder wetswijziging kan door provincies daarvoor in te schakelen en hun daarin een regulerende en coördinerende rol te geven. Ik zal daar hopelijk op redelijk korte termijn opnieuw op terugkomen.

De voorzitter:

Hartelijk dank aan de minister van Sociale Zaken.

Vragen Kostić

Vragen van het lid Kostić aan de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur over **het bericht "Stop meteen met glyfosaat als resultaten van kankeronderzoek kloppen, zegt LTO"**.

De voorzitter:

Wij heten de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur van harte welkom. Fijn u weer te zien. Ik geef graag het woord aan het lid Kostić van de fractie van de Partij voor de Dieren voor het stellen van een vraag. Het woord is aan haar.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

Dank, voorzitter. De zomervakantie staat voor de deur. Veel scholieren trekken straks weer de velden in om bij te verdienen door bijvoorbeeld bollen te pellen en aardbeien te plukken. Wat een onschuldige bijbaan lijkt, brengt grote risico's met zich mee. Deze jongeren worden direct blootgesteld aan kankerverwekkend landbouwgif, glyfosaat, om nog maar niet te spreken van de risico's die boeren en omwonenden lopen. Glyfosaat wordt in Nederland grootschalig toegepast in de buurt van woonwijken, waar veel kinderen wonen en spelen. Mensen wordt gewoon de vrijheid ontnomen om in hun eigen tuin veilig te zijn, en dat vooral ten behoeve van gras en snijmaïs, gebruikt voor de vee-industrie.

De afgelopen jaren is er veel schokkend nieuws bekend geworden over glyfosaat. Nieuwe studies laten zien hoe kankerverwekkend glyfosaat is. Experts spreken over zorgwekkende situaties. Het Ctgb, het college dat landbouwgif moet beoordelen, bleek statistische methodes te hebben gebruikt die het risico op kanker onderschatten. Het is allemaal nieuws waar steeds meer mensen in het land, burgers en boeren, zich zorgen over maken. De Kamer heeft heel vaak, heel vaak opgeroepen om met glyfosaat te stoppen.

Vorige week brachten Nederlandse en Amerikaanse wetenschappers de alarmerende resultaten van een grootschalige studie naar buiten. Er is een sterk verband tussen blootstelling aan glyfosaat en het ontstaan van kanker. Nu zegt zelfs LTO: als deze uitkomsten kloppen, moet glyfosaat onmiddellijk worden verboden. Alleen, deze minister van Landbouw doet helemaal niets. Wat gaat deze minister nu op korte termijn doen om burgers en boeren te beschermen tegen glyfosaat? Wat is de reactie van de minister op de oproep van LTO om glyfosaat met onmiddellijke ingang te verbieden als uit de analyse van de nieuwe studie blijkt dat er inderdaad een verhoogd risico op kanker bestaat voor mens en dier? Of zegt ze ook tegen LTO dat het allemaal niet kan?

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan de minister.

Minister **Wiersma**:

Dank, voorzitter. Laat ik vooropstellen dat ik het belangrijk vind, van het grootste belang zelfs, dat gewasbeschermingsmiddelen alleen op de markt komen als het voorzorgsprincipe gehanteerd wordt. Er wordt geen gewasbeschermingsmiddel toegelaten als niet wetenschappelijk is aangetoond dat het niet kankerverwekkend is of op andere manieren een risico vormt voor mens, dier en milieu. De goedkeuring van glyfosaat is in 2023 opnieuw verlengd, op basis van een enorm omvangrijk wetenschappelijk dossier, waar — ik kijk even

— zo'n 2.400 studies bij betrokken zijn. Ik heb nu natuurlijk op basis van het onderzoek waar het lid Kostić aan refereert, het Ctgb gevraagd om daarnaar te kijken om dat te beoordelen, maar er zijn vele wetenschappelijke onderzoeken die hebben aangetoond dat glyfosaat niet kankerverwekkend is. Natuurlijk heb ik het Ctgb om een appreciatie gevraagd. Het Ctgb zal op korte termijn, over twee weken, met een appreciatie van dit rapport komen. Op het moment dat er een valide aanwijzing is dat die relatie bestaat, heeft het Ctgb de bevoegdheid om per direct de toelating van een stof op te schorten. Het Ctgb zal een appreciatie van dit rapport geven.

Het lid Kostić stelt hier dat ik als minister niets doe, maar laten we vaststellen dat we het hier hebben over Europees toegelaten stoffen en dat er wereldwijd heel veel landen zijn, zoals de Verenigde Staten, Canada, Australië, Japan en Nieuw-Zeeland, die met hun wetenschappelijke informatie en toetsing allemaal de mening zijn toegedaan dat glyfosaat niet kankerverwekkend is. Dat is dus niet mijn persoonlijke opvatting; dat zijn valide, uitgebreid wetenschappelijk onderbouwde standpunten. Maar als er een reële aanwijzing is dat het anders is, zal daarop geacteerd worden.

Zoals ik net zei, heb ik het Ctgb uiteraard direct om een appreciatie gevraagd. Die komt over twee weken. Daarnaast hebben ECHA en EFSA alle brondata van deze studie opgevraagd, waarbij zij een diepergaande herbeoordeling of review van dit onderzoek zullen doen. Dat duurt natuurlijk langer dan uitsluitend de beoordeling van deze rapportage. Die komt binnen enkele maanden naar buiten. Daarbij zullen ook alle wetenschappelijke experts van andere lidstaten betrokken worden. Als er wetenschappelijk aanleiding is om de Europese goedkeuring van glyfosaat opnieuw te bekijken zal uiteraard ook de nationale toelating hierop worden aangepast.

Voorzitter. Dit in antwoord op de vraag.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

Dit krijgen we al de hele tijd te horen van de minister. Feit is dat er wetenschappelijke aanleiding is om je grote zorgen te maken. De laatste twee jaar zijn er meerdere onderzoeken geweest; ik heb de minister verwezen naar het meest recente. Weet de minister dat zij volgens de wet niet hoeft te wachten op 100% bewijs dat glyfosaat gevaarlijk is, maar dat zij al kan optreden bij vermoedens? Kan de minister aangeven waarom zij dan Russische roulette blijft spelen met de gezondheid van onder anderen kinderen in dit land?

Minister **Wiersma**:

Ik wil dit toch echt sterk nuanceren. Het is niet zo dat wij zomaar wat doen. De keuzes die gemaakt worden, de keuzes die ik maak, zijn weloverwogen en wetenschappelijk onderbouwd. Dat is ook de reden dat er bij de huidige toelating 2.400 studies zijn betrokken, ook wetenschappelijk onderzoek, en dat die alle tot de conclusie komen dat wat hier gesteld wordt, niet het geval is. We hebben met elkaar afgesproken dat wij de wetenschap hierin volgen en dan met name de instanties die daarvoor zijn aangesteld. Daar zitten immers de toxicologen, daar zit de absolute kennis over deze onderwerpen. Zij kunnen dit rapport op een goede manier beoordelen. Dat is het instituut waar ik deze vraag neerleg en zij zullen met een appreciatie komen. Dat lijkt mij verstandig, met dien verstande dat er 2.400 studies betrokken zijn geweest bij de herbeoordeling van glyfosaat. Daar hebben zowel ECHA als EFSA als het Ctgb deze toelating op beoordeeld. Ik wacht dan ook de expertise af voordat er gesuggereerd wordt dat er vervolgstappen genomen moeten worden.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

Als wetenschappers zeggen "hier is een glas water, maar we hebben grote vermoedens dat er gif in zit" en ik geef dat glas water aan de minister, wat doet de minister dan? Dan ga je dat water natuurlijk niet opdrinken. Je wacht onderzoek af totdat je zeker weet dat het veilig is. Dat is wat nodig is. Feit is dat wetenschappers nu zeggen dat er grote aanwijzingen zijn

dat glyfosaat kankerverwekkend is en ernstige schade toebrengt aan onze kinderen, aan onze boeren. Dus nogmaals de vraag waarom de minister Russische roulette speelt met de gezondheid van onze kinderen. Waarom zegt zij niet: ik zie de wetenschappelijke aanwijzingen; ik stel in ieder geval een tijdelijk stop op glyfosaat in totdat we zeker weten dat het veilig is?

Minister Wiersma:

Het voorzorgsbeginsel bestaat eruit dat een stof verboden is tenzij is aangetoond dat veilig gebruik mogelijk is. Als er in de tussentijd nieuwe wetenschappelijke inzichten ontstaan, kunnen die beoordeeld worden door de daarvoor aangewezen wetenschappelijke instituties. Als er echt gegronde redenen zijn om te denken dat die 2.400 studies die aantonen dat er geen reden is tot zorg, verkeerd geïnterpreteerd zijn, zal zowel Ctgb als ECHA als EFSA daar direct op acteren. En dat zal ik ook doen, want de volksgezondheid staat natuurlijk bovenaan.

Ik zou geen enkel gewasbeschermingsmiddel of andere stof door water doen en dat opdrinken. Dat zou ik niet aanraden. Er zijn heel zorgvuldige voorschriften voor het toepassen van stoffen, die ook het Ctgb voorschrijft. Binnen die randvoorwaarden is op dit moment de consensus dat glyfosaat veilig kan worden gebruikt.

Kamerlid Kostić (PvdD):

Deze minister kiest gewoon keihard voor de economische belangen van de agro-industrie, zij laat mensen, kinderen, burgers, keihard stikken en doet niets. Ik heb ten slotte maar één vraag. Is zij op z'n minst bereid om onafhankelijke externe experts zoals Ragas, Scheepers of Vermeulen de minister en het Ctgb te laten adviseren over de review van de nieuwe studie betreffende de kankerverwekkendheid van glyfosaat? Dan hebben we een volledig beeld en hebben we transparantie.

Minister Wiersma:

Als overheid hebben we het aangewezen wetenschappelijke instituut, het Ctgb. Daar doe ik zaken mee. Dat gaat over de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Dat heeft ook de expertise in huis. Ik heb eerder een gesprek gefaciliteerd: ik heb het Ctgb gevraagd om hierover met andere wetenschappers in gesprek te gaan. Dat is aan het Ctgb zelf, maar ik kan die vraag daar neerleggen. Maar ik doe zaken met het Ctgb. Dat is een gerenommeerd instituut. Het staat in heel Europa, maar volgens mij zelfs in heel de wereld, hoog aangeschreven. Ik heb geen reden om te twijfelen aan de deskundigheid daar. Sterker nog, heel veel lidstaten binnen Europa maken juist gebruik van het Ctgb in Nederland. Dat doen ze vanwege de hoge kwaliteit en deskundigheid die wij hier in huis hebben. In een eerder Kamervragenuurdebatje hebben we dit ook al uitgebreid bij de kop gevat. Ik heb op dit moment geen enkele reden om te twijfelen aan die deskundigheid. Die laat ik ook daar, want daar zijn zij voor.

Mevrouw Bromet (GroenLinks-PvdA):

We hebben dit debat al 40.000 keer gevoerd. De antwoorden die de minister geeft, zijn eigenlijk ook 40.000 keer hetzelfde. Ik dacht dus: ik probeer het vandaag een keer op een andere manier. Ik vraag aan de minister of zij zeker weet dat glyfosaat geen parkinson of kanker kan veroorzaken.

Minister Wiersma:

Ik heb vertrouwen in de beoordeling van de wetenschappelijke instituties. Aan de toelating van een stof zijn zulke enorme strenge eisen verbonden; zoiets duurt acht tot tien jaar. Dat is op dit moment ook het geval voor laagrisicomiddelen. Wij willen stimuleren dat dit proces wordt versneld. Maar er is een reden dat dit het geval is. Stoffen worden uitgebreid op deze punten getoetst, zeker als het gaat om volksgezondheid. Ik heb geen enkele reden om te

denken dat dat werk niet goed is uitgevoerd. Ik heb dus vertrouwen in de wetenschappelijke instituties die hiervoor zijn aangewezen.

Mevrouw **Podt** (D66):

Dit is even iets uit het stukje dat online kwam: "Vroege blootstelling tijdens de zwangerschap of de vroege jeugd maken je kennelijk extra kwetsbaar voor kankerverwekkendheid van glyfosaat." Ik vraag me het volgende af. De komende weken gaan er weer heel veel jonge mensen vakantiewerk doen in de bollenteelt. Onder de 18 jaar mag je niet werken met gevaarlijke stoffen, maar vanaf 13 jaar mag je wel bollen rapen en bollen sorteren. Ik vraag de minister: is dat nou wel zo'n goed idee? Zouden we niet met elkaar moeten vaststellen dat we dit niet moeten willen, gelet op dit soort signalen?

Minister **Wiersma**:

Ik kan dit soort stellingnames niet onderschrijven. Nee. U suggereert iets waarvan we niet weten of dat zo is. Nogmaals, wat betreft deze studie is die blootstelling niet een-op-een vergelijkbaar. De ratten die hiervoor gebruikt zijn, hebben die stof letterlijk in hun drinkbakje gekregen. Dat is iets totaal anders dan de blootstelling in het veld. Ik kan dit idee dus niet op deze manier onderschrijven. Ik wil mensen ook niet onnodig bang maken. Het Ctgb, de ECHA en de EFSA ... En dit gebeurt trouwens niet alleen in Nederland en Europa; ik heb net een aantal landen van over de hele wereld genoemd die er vertrouwen in hebben dat glyfosaat veilig gebruikt kan worden. Ik wil daar niet aan tornen.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Ik zit nu een tijdje in de Tweede Kamer. Er zijn heel veel debatten waarin heel veel politici, van links tot rechts, zeggen: "hadden we maar", "hadden we maar eerder", "hadden we toen maar", "hadden we toen maar ingegrepen en niet steeds voor economische belangen gekozen boven maatschappelijke belangen". Ik noem bijvoorbeeld het Groningendebat. Het is goed om te horen dat de minister zegt dat ze veel vertrouwen heeft in de wetenschap. Dat zou dan ook moeten gelden voor deze nieuwe studie. Het is goed dat de minister zegt: natuurlijk gaan we die wetenschappelijke route volgen. Maar dat betekent niet dat de minister zelf in de tussentijd niet ook een eigen afweging kan maken. Wat vindt de minister van die nieuwe studie? Vindt zij niet dat die moet leiden tot een eigen afweging, zodat we straks niet weer "hadden we maar" moeten zeggen?

Minister **Wiersma**:

Ik ben denk ik duidelijk geweest. Iets vinden van deze studie is niet aan mij. Ik laat de wetenschap, die de expertise hiertoe heeft, dit onderzoeken en bekijken. Daar is die voor. Ik heb echt een rotsvast vertrouwen in de instituties en in dat zij hun werk adequaat uitvoeren. Er zijn in het verleden meerdere stoffen geweest, zoals aspartaam — ik noem maar iets — waarbij soortgelijke suggesties gewekt zijn, en ook dat gebruiken we. Natuurlijk zijn er onderzoeken die soms iets laten zien, maar ik vind echt dat de expertise bij het Ctgb en dat zij zich daarover moeten uitspreken. Wat ik vind doet er niet toe. Het gaat mij om de feiten. Het Ctgb is het aangewezen instituut om dat te onderzoeken. Binnen twee weken ligt daar een appreciatie op dit rapport.

De heer **Holman** (NSC):

Is de minister, in lijn met het voorzorgbeginsel, bereid om een tijdelijk verbod of moratorium in te stellen, in elk geval voor bijvoorbeeld vanggewassen, totdat onafhankelijke beoordeling volledige duidelijkheid geeft over de kankerverwekkendheid? Of vindt de minister nog steeds dat het voorzorgprincipe niet van kracht is, terwijl rechters steeds vaker een uitspraak doen en een andere interpretatie geven van het voorzorgsprincipe dan deze minister?

Minister **Wiersma**:

Kijk, het voorzorgbeginsel houdt in dat gewasbeschermingsmiddelen pas op de markt komen als aangetoond is dat ze veilig te gebruiken zijn. Ik kan niet op basis van een niet door de

aangewezen instanties beoordeeld rapport direct gaan schakelen. Bovendien ligt er binnen twee weken een appreciatie. Dat lijkt mij vroeg genoeg om dat af te wachten. Twee weken is al snel. Ik kan niet direct handelen op basis van deze berichtgeving. Dat is niet consistent. Ik gebruik daar de aangewezen instituties voor, die overigens niet op basis van één studie, maar op basis van 2.400 studies hebben geconcludeerd dat dit middel veilig kan worden toegepast.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

De minister is misleidend. Ze verschuilt zich achter het Ctgb. Het Ctgb is geen onderzoeksinstituut. Zij hebben zich eerder laten corrigeren door externe experts, onder andere met betrekking tot hun statistische methodes over risico's op kankerverwekkendheid. Dus waarom wil de minister die externe experts niet op z'n minst betrekken bij de beoordeling van dit nieuwe onderzoek, zodat we dan echt goed kunnen kijken, met alle wetenschap erbij, wat het eigenlijk betekent voor de gezondheid van mensen in het land?

Minister **Wiersma**:

Dit kabinet heeft uitgesproken dat wij vertrouwen hebben in de bestaande wetenschappelijke instituties. Ik ga daar op geen enkele wijze aan tornen. Dat daar een gesprek gefaciliteerd is ... Dat heb ik gedaan. Daar heeft het Ctgb ook laten zien dat zij, hoewel zij aanvankelijk zowel eenzijdig als tweezijdig testten, de redenering kunnen volgen. Daarop hebben zij hun werkwijze ook aangepast, wat Europees gezien niet het geval is. Zij staan dus open voor inzichten. Als dit rapport daar aanleiding toe geeft, zullen zij echt per direct zeggen dat de toelating van glyfosaat opgeschort moet worden. Ik ga daar niet op vooruitlopen. Ik lees heel veel dingen in de krant. Als ik daar allemaal direct op moet acteren, wordt het echt wel een rommeltje. Ik wacht het Ctgb af, dat over twee weken met een appreciatie komt. Dat is hoe we werken in dit kabinet.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

Het is een feit dat externe wetenschappers zeggen: glyfosaat is hartstikke kankerverwekkend en gevaarlijk. Het is ook een feit — dat heeft de minister net bevestigd — dat die externe experts en wetenschappers het Ctgb hebben moeten corrigeren. Gelukkig heeft het Ctgb dat overgenomen. Maar het belangrijkste is dat het Ctgb zelf heeft gezegd: "Politiek, hou op je achter ons te verschuilen. Wij doen ons werk, binnen onze kaders, maar uiteindelijk is het aan de politiek, aan de minister en de Kamer, die hier ook duidelijk over is, om in te grijpen." Onze kinderen lopen gevaar. Hoe kan de minister hier gewoon weer achter de agro-industrie staan in plaats van zeggen: nee, uit voorzorg even kappen?

Minister **Wiersma**:

Ik vind wat hier gesteld wordt — "onze kinderen lopen gevaar en de minister doet daar niets aan" — nogal wat, want er is uitgebreid onderzocht of dat zo is. Ik vind het ook nogal wat ... Het Ctgb corrigeren getuigt echt niet van erkenning van de expertise die daar is. Ik vind dat eigenlijk gewoon niet kunnen, want het Ctgb is een absolute autoriteit op dit gebied. Natuurlijk is er in de wetenschap ... De test zoals die nu werd voorgedaan, werd ook gedaan, maar er werd ook gekeken of zo'n stof ook positieve effecten kon hebben. Het Ctgb heeft gezegd: gezien het doel waarvoor dit middel gebruikt wordt, is het misschien niet relevant om dat te onderzoeken, dus dat kunnen we prima weglaten. Dat is iets anders dan zich laten corrigeren. De absolute expertise zit bij het Ctgb. Over twee weken zal ik de appreciatie met u delen.

Mevrouw **Nijhof-Leeuw** (PVV):

De PVV is blij met een snelle beoordeling van dit onderzoek, want als het klopt, moet er inderdaad per direct actie volgen. Maar het is ook van groot belang dat het probleem bij de kern aangepakt wordt, want vrijwel alle glyfosaat in het oppervlaktewater in Nederland komt van huishoudens en rioolwaterzuiveringen. Slechts 1,5% komt uit de agrarische sector. De rest wordt toegeschreven aan stedelijke bronnen. Voor de PVV is gezondheid van mens en

dier van groot belang. Daarom heb ik één vraag voor de minister: wordt er concrete actie ondernomen om het zeer hoge aandeel glyfosaat dat afkomstig is van stedelijke bronnen zoals overstort en rioolwaterzuiveringen terug te dringen en, zo ja, welke maatregelen zijn voorzien?

Minister **Wiersma**:

Inderdaad, wat mevrouw Nijhof stelt, klopt. Als we zien waar glyfosaat vandaan komt dat in het water gevonden wordt, is de belangrijkste bron daarvan inderdaad de riolering, de rwzi's. Dat heeft ertoe geleid dat glyfosaattoepassing voor particulieren in principe inmiddels verboden is. Dat heeft een reden, want juist daar zagen we dat de voorschriften hoe je dat toe moet passen niet goed werden gehanteerd. Dat heeft ertoe geleid dat er een verbod is op particulier gebruik. Dat heeft dus een reden en die is exact wat mevrouw Nijhof hier aanhaalt. Ik heb er geen zicht op wat er nu de grondslag van is dat er nog steeds uitspoeling en afspoeling plaatsvindt, of er nog ergens voorraden staan of niet, maar dat is natuurlijk een punt van zorg. Daar is dus al door een vorig kabinet op gehandeld en dat heeft daartoe geleid.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Tot zover dit vragenuurtje. Hartelijk dank aan de minister. Ik schors enkele minuten en dan gaan we stemmen.

De vergadering wordt van 15.11 uur tot 15.18 uur geschorst.